

ليکونکي: کترین تومپسن «Katherine Thompson» .
منبع او دخپريدو نيټه: ريسپونسيبل ستيت گرفت «12-10-2026»
ژباړونکي: پوهندوی دوکتور سيدحسام «مل» .

اصلي ستونزه هغه پوځي مشران دي
چې پر سيمه ييزو سيمو واکمني چلوي

*Military chiefs ruling over regional fiefdoms
are the problem*

کله چې د جگړې قوماندانان د رسنيو ، واشنګټن او
نړيوالو مشرانو په نظر کې تر ملکي وگړو ډېر ځواکمن
شي، نو دا يو مهم توازن گډوډوي .

*When combatant commanders become more powerful than
civilians in the eyes of the media, Washington, and world
leaders, it throws off a critical balance*

د دفاع وزیر پیت هیګسیت په خپله وروستی ویناکې، چې د "خواک د وضعیت" (State of the Force) په اړه وه، د لور پور و جنرالانو او قومندانانو (general and flag officers) په شمېر کې د ۲۰ سلنه کمښت اعلان وکړ؛ دغه پرېکړه به د ۲۰۲۷ کال د جنورۍ په لومړۍ نېټه د شاوخوا (۸۰۰) دندو یا بستونو پر سرنوشت اغېزه وکړي.

د هغه سخت منتقدین دا اقدام له چاپلوسۍ ډک غچ اخیستل او یا هم په ساده ډول یوه ناسمه پرسونلي تگلاره ګڼي. خو هیګسیت په خپله وینا کې دا کار "د حساب او کتاب (احتساب) پروسه او یو داسې ګام وېا له چې با ید ډېر پخوا اخیستل شوی وای."

هغه احتساب چې نوموړی ورته اشاره کوي، د لور پورو جنرالانو په ډله کې د یوې لویې ستونزې نښه ده؛ یعنې دا احساس چې زموږ د هېواد پوځي مشران کله ناکله له خپل واک او صلاحیت څخه تېرېږي او په داسې چارو کې لاسوهنه کوي چې د دوی دنده نه ده. د دې یو اړخ دا دی چې جنرالان د جګړې له ډګر څخه بهر د پرېکړو کولو په لور ځي. د جنرالانو لخوا په پالیسۍ او سیاست پورې اړوندو چارو کې لاسوهنه تر هغه ډېره پېښېږي چې خلک یې فکر کوي.

خو دا کار د امریکا د بنسټ ایښودونکو له هغه انتخاب سره په ټکر کې دی چې له مخې یې پوځ باید د ملکي واکمنۍ تر کنټرول لاندې وي او پالیسي او سیاست باید هغو کسانو ته پرېښودل شي چې د خلکو لخوا په قانوني توګه ټاکل شوي یا ګمارل شوي وي.

نن ورځ د ملکي او پوځي واک ترمنځ توازن تر ټولو زیات په سیمه ییزو جنګي قوماندانیو (COCOMs) کې له کنټرول وټلې دی. د سیمه ییزو قوماندانیو مشران په ټوله نړۍ کې د ځای پر ځای شویو امریکایي ځواکونو پر خپلو "ځانګړو واکمنیو" (fiefdoms) باندې د حکومت کولو او په کور دننه د واک په مرکزونو کې د پام وړ نفوذ کارولو ته عادت شوي دي. ښایي د احتساب په برخه کې د وزیر هیګسیت نظر پر ځای وي، خو یوازې هغه وخت چې د هغه لخوا د ټاکل شوي کمښت جوړښت او معیارونه د سیمه ییزو قوماندانیو پر واک او صلاحیت باندې جدي څارنه او ارزونه ولري.

دا قوماندانان اکثراً د ستراتیژستانو، ډیپلو ماټانو، سیاسي فعالینو او د عامه اړیکو د ماشین په توګه رول لوبوي؛ هغه دندې چې په امریکا کې د پوځي مشرتابه له اصلي موخې او دندې څخه خورا لوري دي. ملکي حوزې ته دا ښکاره لاسوهنې اوس یوه عادي چاره ښکاري، ځکه چې سیمه ییزې قوماندانۍ د مقننه او عامه چارو لپاره خپل کارکوونکي لري — سره له دې چې پښتیاګون پخپله په واشنگټن کې همدغه دندې ترسره کوي. که څه هم تر یوه حده همغږي شتون لري، خو هر هغه څوک چې له سیمه ییزو قوماندانیو سره یې کار کړی، پوهېږي چې هغوی تر ډېره خپلواک عملیات ترسره کوي او فعالیتونه یې د ملکي برخې تر څنګ (موازي) پرمخ ځي.

راځي چې ځينو وروستيو مثالونو ته وگورو. د "ايبېک فيوري" (Epic Fury) عملياتو له پيل راهيسې، د امريکا د مرکزي قومانداني (CENTCOM) قوماندان، اميرل براد کوپر، په منځني ختيځ کې له لوړ پوړو حکومتي چارواکو سره گڼې ناستې ترسره کړي دي؛ په دغو چارواکو کې د سعودي وليعهد محمد بن سلمان، د اسرائيلو د دفاع وزير اسرائيل کاتز او د لبنان ولسمشر جوزف عون شامل دي. په دغو ناستو کې اميرل کوپر تر ټولو لوړ پوړی امريکايي چارواکی و چې گډون يې درلود، او د مرکزي قومانداني (CENTCOM) لخوا خپرو شويو معلوماتو کې د ورته کچې کوم ملکي سيال (همرتبه چارواکي) د شتون يادونه نه وه شوې.

په دغه کچه له بهرنيو مشرانو سره ناستې د ولسمشر يا د هغه د کا بينې مسؤليت دی. سيمه ييز قوماندانان بايد ډېر تر ډېره د ولسمشر يا دفاع وزير په خوښه د گډون والو په توگه راوبلل شي، خو بايد د ملکي مشرتابه له شتون پرته د داسې ناستو مشري ونه کړي او يا ورته د مشري واک ورنکړل شي.

دا يوازې د مرکزي قومانداني (CENTCOM) پورې محدود وضعيت نه دی. په ۲۰۲۳ کال کې، کله چې امريکا اوکراين ته د غير مستقيم ملاتړ (proxy support) په برابرولو کې ژوره ښکېله وه، د امريکا د اروپايي قومانداني (EUCOM) قوماندان جنرال کريس کاوولي هم ورته ناستې ترسره کړې، چې پکې له اوکرايني ولسمشر ولاديمير زيلينسکي سره ليدنه هم شامله وه.

د متحدينو او مخالفينو دواړو سره پوځي اړيکې د ارتباط خورا مهمې نقطې دي او د سيمه ييزو جنګي قوماندانيو (COCOM) قوماندانان بايد د دغو اړيکو په پياوړتيا کې مرکزي رول ولري. خو د دوی رول بايد همدلته پای ته ورسېږي. د منا سبې لوړې کچې ملکي مشران بايد نه يوازې د بهرنيو حکومتونو له مشرانو سره په ليدنو کې حضور ولري، بلکې بايد تل د دغو خبرو اترو مشري او کنټرول په لاس کې ولري.

په بهر کې د ملکي او پوځي واک ترمنځ د توازن له گډوډولو هاخوا، د سيمه ييزو جنګي قوماندانيو قوماندانان په کور دننه هم د عامه خبرو په توگه ځان مطرح کوي او د "کاپيتول هيل" (د امريکا کانګرس) په دهليزونو او رسنيو کې خپل حيثيت او نفوذ پياوړی کوي. دا قوماندانان اکثراً په خپلواک ډول او د خپلو ملکي سيالانو له گډون پرته له سناتورانو او د استازو جرګې له غړو سره اړيکې ټينګوي او ساتي.

د يادونې وړ ده چې سره له دې چې د سنا د وسله والو خدماتو کمیټه (SASC) د ملکي گمارل شويو کسانو او د سيمه ييزو جنګي قوماندانيو د مشرتابه پوستونو ته د ترفيع د ارزونې او تاييد مسؤليت لري، خو بيا هم يوازې پوځي مشران د کلنيو تگلارو د ارزونې په غونډو کې د شهادت ورکولو لپاره رابلل کېږي. د دې په مقابل کې، د استازو جرګې د

وسله والو خدماتو کمیټه (HASC) د خپلو کلنیو غونډو پر مهال د ملکي او پوځي مشرتابه دواړو نظرونه اوري

د سیمه ییزو جنګي قوماندانیو قوماندانان په رسنیو کې هم فعال دي. په سیاسي لحاظ حساس مسایلو کې د مبالغې، کم ښودلو یا متضادو څرګندونو خطر د دوی لپاره خورا لوړ دی، په ځانګړې توګه د داسې ادارې په شتون کې چې پر رسنیو ډېر تمرکز لري او خپله د وسله والو ځواکونو اعلیٰ سرقوماندان (ولسمشر) هم په پراخه کچه له رسنیو سره تعامل کوي. یوازې دې ته وګورئ چې څنګه د امریکا مرکزي قوماندانۍ (CENTCOM) او د ارام سمندر قوماندانۍ (PACOM) د ایران د جګړې پر مهال په رسنیز ډګر کې ښکېل شوي؛ نو تاسو به د دې کار خطر درک کړئ.

د سپتمبر په نیمایي کې، کله چې ایډمیرل کوپر څخه د "Minutes 60" په مرکه کې د ایران د جګړې له امله د امریکا د مهمو مهماتو د زیرمو د کمښت په اړه پوښتنه وشوه، هغه په زړورتیا سره وویل: "زه بیخي اندېښنه نه لرم." د دغو زیرمو کمښت او د هغوی د بیا ډکولو لپاره اوږد وخت، د تایوان پر وړاندې د چین د برید د مخنیوي لپاره د امریکا پر پلانونو جدي اغېزه کړې ده؛ ځکه چې د اغېزناک مخنیوي لپاره اړینې وسلې په دواړو سناریوګانو کې ګډې دي.

د ایډمیرل کوپر له یادې مرکې یوازې یوه اونۍ وروسته، "تایم" مجلې د امریکا د ارام سمندر د قوماندانۍ (USPACOM) د قوماندان ایډمیرل سامویل پاپارو په اړه یوه ځانګړې مقاله خپره کړه. د دې خبرو اترو اصلي موضوع څه وه؟ ولې په ارام سمندر کې د مخنیوي لومړیتوب ورکول د متحده ایالاتو او چین ترمنځ د جګړې څخه د مخنیوي لپاره اړین دي. د مقالې لیکوالانو د پاپارو په عامه او راپور شوي شخصي تبصرو کې د توپيرونو په ګوته کولو کې ډډه ونه کړه چې څنګه په منځني ختیځ کې د سرچینو لګښت په ارام سمندر کې د مخنیوي مرکزي ماموریت ته زیان رسوي. نه یوازې دا مرکې د پښتیاګون لپاره د خراب عامه اړیکو دورې پایله درلوده، بلکې دا هغه بې نظمۍ او ډلې پالنه ښيي چې شتون لري کله چې نظامي مشران پریکړه کوي چې د پالیسي جوړونکو سره لوبه وکړي.

د بې کنټروله سیمه ییزو COCOMs څخه د ملکي او نظامي لیکو تیاره کول یوه کم راپور شوې مسئله ده. مګر د عمومي او پرچم افسر ټولګي کمولو لپاره د سکرتر هیګسیت هڅه د دې د حل لپاره یو غوره فرصت وړاندې کوي. سکرتر او د هغه ټیم باید په پام کې ونیسي چې څنګه د سیمه ییزو COCOMs لپاره د رتبې او سرچینو کمښت کولی شي دوی په سمه توګه د مناسب ملکي مشرتابه سره سمون ته راولي، د ښکاره نظامي دندو او مسئولیتونو څخه بهر د دوی ښکیلتیا څارنه او لارښوونه وکړي.

ستوري او مډالونه يقينا د قرباني او زړورتيا سمبولونه دي مگر بايد د ملكي مشرتابه
څخه پورته د واک حيثيت لوړ يا اړيکه ونلري. د پوځ ملكي كنترول د امريكا د جمهوريت
يوه اړينه برخه ده او موږ بايد دا فرصت اوس د هغې د ساتنې لپاره واخلو.

څوکرښي ددی مقالې دلیکونکی په اړین :

کاترین تامپسن

کاترین تامپسن د کاتو انستیتیوت کې د دفاع او بهرنۍ پالیسۍ یوه لوړ پوړي فیلو ده.
هغې په دې وروستیو کې د متحده ایالاتو د دفاع وزارت کې لوړ پوړي مقامونه درلودل،
په شمول د نړیوالو امنیتي چارو لپاره د دفاع د مرستیالې وزیرې دندې ترسره کول چیرې
چې هغې د اروپا، منځني ختیځ او افریقا په اړه د پالیسۍ څارنه کوله. هغې د سناتور مایک
لی (R-UT) د ملي امنیت سلاکار په توګه په کیپیتل هیل کې هم پراخه دوره تیره کړه

----- په درناوي «13-10-2026»

.....